

บทความวิจัย (ก.ค. – จ.ค. 2561)
**แนวทางส่งเสริมและพัฒนาองค์ความรู้เพื่อเพิ่มศักยภาพการจัดการวิสาหกิจชุมชนอย่างยั่งยืน
 ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง**

วรนุช กุอุทา, สาขาวิชาการบัญชี มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
 กฤตยกมล ธานีสงศ์, สาขาวิชาการบัญชี มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
 ดร.กันตภณ หลอดโสภา, สาขาวิชาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต คณะบริหารธุรกิจ วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการจัดการในด้านที่สามารถพัฒนาเป็นศักยภาพของวิสาหกิจชุมชน ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการวิสาหกิจชุมชน และหาแนวทางการพัฒนาศักยภาพ รวมถึงองค์ความรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาศักยภาพที่ส่งผลต่อความยั่งยืนของวิสาหกิจชุมชน ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง โดยใช้แบบสอบถาม ซึ่งมีกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 ราย ด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบสะดวก สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ความถี่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ ทดสอบ F-test One-way ANOVA

ผลการวิจัยพบว่า (1.)กลุ่มวิสาหกิจชุมชนในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างที่ตอบแบบสอบถามทั้งหมดจำนวน 400 ราย จำแนกตามข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลพบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุระหว่าง 41-50ปี มีตำแหน่งเป็นประธานกลุ่ม การศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. รายได้รวมต่อเดือน 10,000 – 20,000 บาท ระยะเวลาในการประกอบกิจการมากกว่า 10 ปี ประเภทกิจการเป็นประเภทการแปรรูปผลิตภัณฑ์อาหาร ซึ่งมีตลาดส่งออกผลิตภัณฑ์ภายในจังหวัดและชุมชนเท่านั้น โดยขนาดของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่เป็นกลุ่มขนาดเล็ก ที่ได้รับรองมาตรฐาน GMP และ ออ. แล้ว (2.) การพัฒนาองค์ความรู้เพื่อเพิ่มศักยภาพการจัดการวิสาหกิจชุมชนอย่างยั่งยืนในการบริหารจัดการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยคือ ด้านการตลาด ด้านการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ ด้านการวางแผน ด้านการผลิต แปรรูปด้านการจัดการองค์การ ด้านเงินทุน และด้านการรายงานและการจัดทำรายงายมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดเนื่องจากหน่วยงานต่าง ๆ ยังให้ความสำคัญกับด้านนี้ค่อนข้างน้อย (3.) ประเภทกิจการและขนาดของวิสาหกิจชุมชนที่แตกต่างกันมีแนวทางส่งเสริมและพัฒนาองค์ความรู้เพื่อเพิ่มศักยภาพการจัดการวิสาหกิจชุมชนอย่างยั่งยืนที่แตกต่างกัน

คำสำคัญ: ศักยภาพการจัดการวิสาหกิจชุมชน, ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง

Received: April 2, 2018, Accepted April 22, 2018

The study of guideline uphold and knowledge development to
 increase potentiality's management in community enterprise
 sustainable in the Lower

Woranuch Kuutha, Accounting Program, Ubon Rachathain Rajbhat University
 Krittayakamon Thanisong, Accounting Program, Ubon Rachathain Rajbhat University
 Kantaphon Loadsopa, Business Administration Program, Faculty of Business Administration North College

Abstract

The research have objective to study management in side which have ability to development be potentiality of the community enterprise. Problems and obstacles of management in the community enterprise and find guideline to potential development including knowledge, contributing to the potential develop which impact on the sustainability of the community enterprise in the Lower Northeast. The data was collected by questionnaires that the sample consisted of 400 convenience sampling. The statistics used for data analysis were frequency, percentage, average, standard deviation and F-test One-way ANOVA.

The results showed that (1.) The community enterprise in the lower northeast was respondents a total of 400 cases classified by individual factors data showed that most respondents were female, aged between 41-50 years, with a position as Group President. Graduate from high School or vocational certificate. Total revenues per month 10,000 - 20,000 baht. The duration of the operation more than 10 years. Type of business was type processed food products which have export market for products within the province and the community only. The size of the community enterprise are mostly small groups which certified from FDA and GMP. (2.) Knowledge Development to increase potentiality's management in community enterprise sustainably in management side of community enterprise showed that by sorting from average the highest to lowest, is the marketing. support from government agencies. Planning. Production. Food processing. Organizing. Financial. Reporting and the preparation of report. (3.) Types and sizes of business of community enterprise that different have guideline uphold and knowledge development to increase potentialities management of community enterprise sustainable that different.

Keywords: potentiality's management in community enterprise ,Lower Northeast

คำขอบคุณ : งานวิจัยนี้ได้รับการสนับสนุนจากสาขาวิชาการบัญชี มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

บทนำ

โลกธุรกิจปัจจุบัน มีความเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นตลอดเวลาอย่างต่อเนื่องไม่หยุดยั้ง ทั้งในทางกว้างและทางลึก วิธีการรับมือกับการเปลี่ยนแปลงที่ดีที่สุดก็คือ การพัฒนา ซึ่งการพัฒนาอย่างยั่งยืน จะเกิดขึ้นได้ก็จากความคิดความเข้าใจที่ถูกต้อง เพื่อนำมาใช้ในการปรับตัวเพื่อรับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นและให้มีความแตกต่างจากคู่แข่งอื่น รวมถึงต้องมีเครือข่ายพันธมิตรในการแลกเปลี่ยน ความรู้และประสบการณ์เพื่อพัฒนาปรับปรุงขีดความสามารถในการแข่งขัน การพัฒนารูปแบบในทุกๆด้านของวิสาหกิจชุมชนเป็นการเพิ่มขีดความสามารถให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ จากนโยบายของรัฐบาลที่ส่งเสริมและสนับสนุนให้ชุมชนได้มีการพัฒนา การประกอบอาชีพภายในชุมชน

โดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาใช้ให้เกิดผลผลิตที่ช่วยเสริมสร้างเศรษฐกิจชุมชนเพื่อให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้ปัจจัยสำคัญในการดำเนินการทางเศรษฐกิจที่จะประสบความสำเร็จไม่ใช่การบริหารจัดการทรัพยากร บริหารจัดการแรงงานและทุนอีกต่อไปหากเป็น “การประกอบกิจการ” หรือ วิสาหกิจ (Enterprise) ซึ่งเน้นความคิดสร้างสรรค์ (สำนักส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน กรมการพัฒนาชุมชน,2555)

วิสาหกิจชุมชนเป็นโครงการหนึ่ง ในนโยบายหลักของรัฐบาลในการเพิ่มศักยภาพการแข่งขันให้แก่กลุ่มชุมชนในระดับรากแก้ว เพื่อสร้างอาชีพและกระจายรายได้ในการพัฒนาศักยภาพการแข่งขันของกลุ่มชุมชนระดับรากแก้วโดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการสร้างงาน สร้างรายได้ด้วยการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นและทรัพยากรในท้องถิ่นมาพัฒนามูลค่า การวางแผนงาน ร่วมปฏิบัติงาน ร่วมบริหารจัดการและมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์การสร้างธุรกิจขนาดเล็หรือวิสาหกิจชุมชนให้เกิดในภาคการผลิตที่แท้จริง (Real Sector) การสร้างความเข้มแข็งในระดับฐานการผลิต (Base of Industry) ให้แข็งแกร่งด้วยการกระตุ้นและส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนให้เข้มแข็งสามารถพึ่งตนเองได้เป็นการใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นโดยคนในท้องถิ่นและส่งผลให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อท้องถิ่น ซึ่งเป็นการพัฒนาเศรษฐกิจฐานล่าง เศรษฐกิจชุมชนให้เข้มแข็งขึ้น พัฒนาสู่เศรษฐกิจมหภาคอย่างมั่นคงเป็นเศรษฐกิจเสรีบนฐานของการพึ่งตนเองในปัจจุบันอยู่รอด บนฐานการผลิตที่เป็นจุดแข็งแกร่งของประเทศและเป็นเศรษฐกิจที่พร้อมปรับตัว

กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้มีการส่งเสริมและสนับสนุนให้ชุมชนได้มีการพัฒนาการประกอบอาชีพภายในชุมชนโดยการดำเนินกิจการในรูปแบบของวิสาหกิจชุมชน ตามนโยบายของรัฐบาล ดังนี้ 1) นโยบายเร่งด่วน ข้อ 1.13.2 บริหารจัดการโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ให้มีศักยภาพด้วยการสนับสนุนให้ชุมชน วิสาหกิจชุมชนให้ทรัพยากรและภูมิปัญญาท้องถิ่น ผนวกกับองค์ความรู้สมัยใหม่เพื่อยกระดับมาตรฐานคุณภาพสินค้าและบริการ 2) นโยบายเศรษฐกิจ ข้อ 3.1.2 ส่งเสริมให้ประชาชนเข้าถึงแหล่งเงินทุนที่สามารถตอบสนองต่อความต้องการที่หลากหลายได้อย่างทั่วถึงและเป็นธรรมและ 3) นโยบายสร้างรายได้ ข้อ 3.2.4 ยกระดับความสามารถในการแข่งขันและขยายช่องทางตลาดของธุรกิจอุตสาหกรรม ธุรกิจบริการในประเทศ และธุรกิจวิสาหกิจชุมชนให้เข้าสู่ระบบเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในการผลิตสินค้าและบริการ ซึ่งในการสำรวจเบื้องต้นพบว่าภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างได้มีการจัดตั้งวิสาหกิจชุมชนจำนวน 14,066 แห่งแบ่งเป็น 2 ประเภท 1) ประเภทสินค้า 2) ประเภทบริการ อุปสรรคของวิสาหกิจชุมชนคือ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนไม่เข้าใจหลักแนวคิดวิสาหกิจชุมชนและแนวทางการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน สมาชิกไม่มีความรู้ความสามารถในการจัดทำแผนพัฒนาวิสาหกิจชุมชนด้วยตนเองและไม่ดำเนินการกระบวนการเรียนรู้ซึ่งเป็นหัวใจของการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนให้เกิดความต่อเนื่อง เมื่อส่วนราชการไม่ได้สนับสนุนกระบวนการเรียนรู้และงบประมาณ วิสาหกิจชุมชนก็หยุดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้การดำเนินกิจกรรมของวิสาหกิจชุมชนจึงเป็นเพียงการอาศัยประสบการณ์ของคณะกรรมการหรือสมาชิกวิสาหกิจชุมชนที่เคยปฏิบัติมาเท่านั้น การพัฒนาทัศนคติของสมาชิกในกลุ่มให้เห็นถึงความสำคัญและคุณค่าของการสืบทอดการผลิตผลิตภัณฑ์ของชุมชนอย่างต่อเนื่องซึ่งเป็นการเสริมต่อด้านความยั่งยืนของวิสาหกิจชุมชนในท้องถิ่นในการบริหารจัดการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนเพื่อเพิ่มศักยภาพและการพัฒนาขีดความสามารถทางการแข่งขันและพัฒนายกระดับประสิทธิภาพของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีความต้องการที่จะได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจากภาครัฐ ในการพัฒนาความรู้ความสามารถ ของการดำเนินธุรกิจในกลุ่มวิสาหกิจชุมชนสามารถสร้างเครือข่ายร่วมกันและส่งเสริม

ให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เทคโนโลยีระหว่างกันได้พร้อมทั้งมีหน่วยงานหน่วยงานในพื้นที่ผลักดันอย่างต่อเนื่องซึ่งแนวทางในการตอบสนองความต้องการดังกล่าวจะมีประสิทธิภาพและนำไปสู่การบริหารจัดการมาใช้ในการขับเคลื่อนไปข้างหน้าได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน(สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน,2554)

ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาแนวทางการส่งเสริมและพัฒนาเพื่อเพิ่มศักยภาพการจัดการวิสาหกิจชุมชนอย่างยั่งยืนของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างเพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง แนวทางการพัฒนาและส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างให้มีศักยภาพและแนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคในการจัดการด้านวิสาหกิจชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการจัดการในด้านที่สามารถพัฒนาเป็นศักยภาพของวิสาหกิจชุมชนในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง
2. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการจัดการวิสาหกิจชุมชนในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง
3. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาด้านศักยภาพที่ส่งผลต่อความยั่งยืนของวิสาหกิจชุมชนในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง
4. พัฒนางค์ความรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาศักยภาพส่งผลต่อความยั่งยืนของวิสาหกิจชุมชนในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง

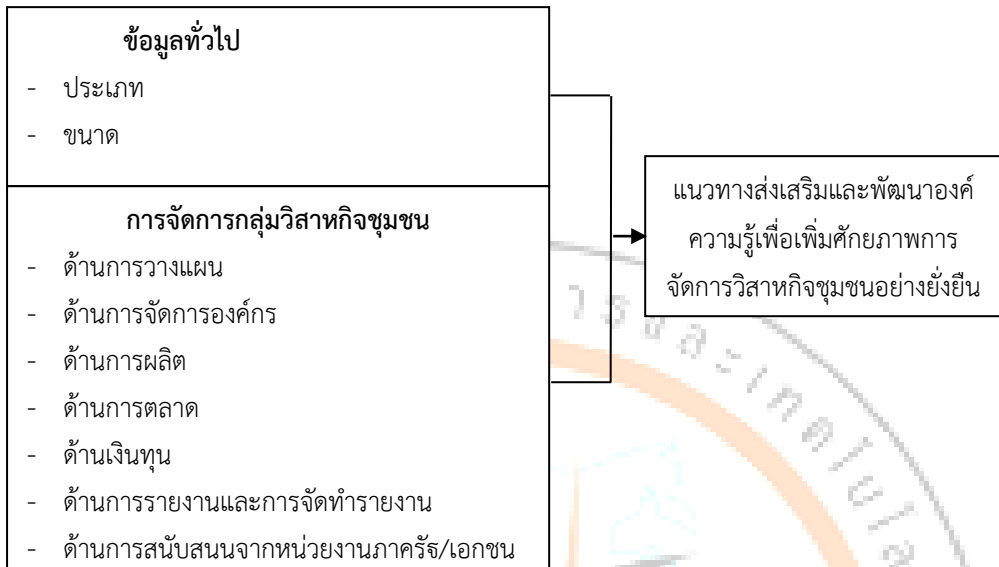
ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านตัวแปรและเนื้อหาที่ศึกษา ได้แก่ แนวทางส่งเสริมและพัฒนาองค์ความรู้เพื่อเพิ่มศักยภาพการจัดการวิสาหกิจชุมชนอย่างยั่งยืน : กรณีศึกษา กลุ่มวิสาหกิจชุมชนในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง
2. ขอบเขตด้านพื้นที่ ได้แก่ เขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง ซึ่งมีทั้งหมด 8 จังหวัด คือ อุบลราชธานี นครราชสีมา บุรีรัมย์ ชัยภูมิ โยโสธร ศรีสะเกษ สุรินทร์ และอำนาจเจริญ
3. กลุ่มวิสาหกิจชุมชนในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างตอนล่าง มีจำนวน 14,066 ราย (ฐานข้อมูลจาก สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจ,2556 : ออนไลน์) โดยเปรียบเทียบ จากตารางสำเร็จรูปของ Krejcie and Morgan ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 ราย

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ตัวแปรต้น

ตัวแปรตาม

สมมติฐานการวิจัย

ประเภท ขนาด ของวิสาหกิจชุมชนที่ต่างกันมีแนวทางส่งเสริมและพัฒนาองค์ความรู้เพื่อเพิ่มศักยภาพการจัดการวิสาหกิจชุมชนอย่างยั่งยืนที่แตกต่างกัน

วิธีการดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางส่งเสริมและพัฒนาองค์ความรู้เพื่อเพิ่มศักยภาพการจัดการวิสาหกิจชุมชนอย่างยั่งยืนในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน คือ การวิจัยเชิงปริมาณและวิจัยเชิงคุณภาพ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ โดยการใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล ซึ่งเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามวัดระดับองค์ความรู้เพื่อเพิ่มศักยภาพการจัดการวิสาหกิจชุมชน โดยมีรายละเอียดดังนี้

รูปแบบการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางส่งเสริมและพัฒนาองค์ความรู้เพื่อเพิ่มศักยภาพการจัดการวิสาหกิจชุมชนอย่างยั่งยืน ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง ผู้วิจัยใช้รูปแบบการวิจัยแบบผสมผสาน คือ การวิจัยเชิงปริมาณและวิจัยเชิงคุณภาพ

ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางส่งเสริมและพัฒนาองค์ความรู้เพื่อเพิ่มศักยภาพการจัดการวิสาหกิจชุมชนอย่างยั่งยืนในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง ในครั้งนี้มีขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนในเขตภาค

ตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง จำนวน 14,066 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนในเขตภาค

ตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างจำนวน 14,066 คน โดยการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) เกณฑ์การกำหนดกลุ่มตัวอย่างที่ระดับความเชื่อมั่น 95 % โดยใช้สูตรของ Taro Yamane ได้กลุ่มตัวอย่างในครั้งนี้อยู่คือ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างจำนวน 400 ราย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณเก็บข้อมูลเพื่อศึกษาแนวทางส่งเสริมและพัฒนาองค์ความรู้เพื่อเพิ่มศักยภาพการจัดการวิสาหกิจชุมชนอย่างยั่งยืนในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง โดยผู้วิจัยได้กำหนดโครงสร้างของแบบสอบถามออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารจัดการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

ตอนที่ 3 ปัญหาหรืออุปสรรคในการบริหารจัดการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะในการส่งเสริมและพัฒนาองค์ความรู้เพื่อเพิ่มศักยภาพการจัดการวิสาหกิจชุมชน

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

ในการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำหลักสถิติมาใช้ในการวิเคราะห์แบบสอบถามโดยนำ ข้อมูลที่ได้จากคำถามที่กำหนดคำตอบให้เลือกตอบ ได้แก่

คำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไป การบริหารจัดการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่ และหาค่าร้อยละ จากนั้นนำมาวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) การทดสอบค่าความสัมพันธ์ F-test, T-test เพื่อทดสอบสมมติฐาน

คำถามปัญหาหรืออุปสรรคในการบริหารจัดการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนและข้อเสนอแนะในการส่งเสริมและพัฒนาองค์ความรู้เพื่อเพิ่มศักยภาพการจัดการวิสาหกิจชุมชนเป็นคำถามปลายเปิด ใช้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ซึ่งได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลในแต่ละกลุ่มวิสาหกิจ ตามข้อมูลที่จำแนกแต่ละประเด็นหัวข้อ ตามกรอบแนวคิดในการศึกษา โดยนำหลักการที่ได้ทบทวนวรรณกรรมและแนวคิดในการจัดการเกี่ยวกับการจัดการองค์ความรู้ และการบริหารกลุ่มและทฤษฎีส่วนประสมการตลาดบริการและกลยุทธ์ทางการตลาด (7Ps) โดยนำการเชื่อมโยงของกลุ่มปัจจัยบุคคลที่มีลักษณะการรวมกลุ่มกัน เพื่อได้มาซึ่งการจัดการร่วมกัน มีทั้งสอดคล้องกลมกลืนกันและขัดแย้งกัน แต่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในรูปแบบที่เหมาะสมมาเป็นกรอบในการวิเคราะห์โดยนำเสนอข้อมูลเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

กลุ่มวิสาหกิจชุมชนในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างที่ตอบแบบสอบถามทั้งหมดจำนวน 400 ราย จำแนกตามข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลพบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 41-50 ปี ระดับการศึกษามัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. มีตำแหน่งเป็นประธานกลุ่ม รายได้รวมของกลุ่มเฉลี่ยต่อเดือน 10,000 – 20,000 บาท ระยะเวลาในการประกอบกิจการของกลุ่ม มากกว่า 10 ปี

กิจการของกลุ่มส่วนใหญ่เป็นประเภทการแปรรูปผลิตภัณฑ์อาหาร และส่งออกจำหน่ายภายในจังหวัดหรือชุมชนเท่านั้น ขนาดของกลุ่มส่วนใหญ่เป็นขนาดเล็กที่มีสมาชิก 1-15 คนและได้รับรองมาตรฐาน GMP และ ออย.แล้ว

การบริหารจัดการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเพื่อเป็นแนวทางการส่งเสริมและพัฒนาองค์ความรู้ในการเพิ่มศักยภาพวิสาหกิจชุมชนในการบริหารจัดการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการตลาด ด้านการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ ด้านการวางแผนด้านการผลิต แปรรูป ด้านการจัดการองค์การ ด้านเงินทุน ด้านการรายงานและการจัดทำรายงานตามลำดับซึ่งสามารถจำแนกเป็นรายชื่อได้ดังนี้

1. การบริหารจัดการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ด้านการวางแผน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายชื่อ ทุกข้อมีความสำคัญอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก คือ มีการวางแผนระยะปานกลาง (ระยะเวลา 3 ปี) และระยะยาว (ระยะเวลา 5 ปี) อย่างชัดเจน มีการวางแผนระยะสั้น (ระยะเวลา 1 ปี) อย่างชัดเจน มีการประชุม ทำแผนร่วมกันระหว่างกรรมการและสมาชิกเพื่อกำหนดเป้าหมายและทิศทางของกลุ่มที่ชัดเจน

2. การบริหารจัดการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ด้านการจัดการองค์การในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายชื่อ ทุกข้อมีความสำคัญอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก คือ มีการกำหนดและปฏิบัติตามกฎ ระเบียบ ข้อบังคับของกลุ่มอย่างชัดเจน มีการแจ้งเวียนให้สมาชิกรับทราบและถือปฏิบัติตามกฎ ระเบียบ ข้อบังคับของกลุ่ม มีการแบ่งแยกหน้าที่การทำงานอย่างชัดเจน

3. การบริหารจัดการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ด้านการผลิต แปรรูป ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายชื่อ ทุกข้อมีความสำคัญอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก คือ มีการแปรรูป ผลิตภัณฑ์ ส่งผลให้ยอดขายเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องมีความพยายามที่จะให้กลุ่มวิสาหกิจได้รับรองมาตรฐาน เช่น มาตรฐาน GMPและ ออย. เป็นต้น ต่อเนื่องมีการนำเทคโนโลยี เครื่องมือ ที่ทันสมัยมาใช้ในการผลิต เพื่อให้ได้ผลผลิตมากขึ้น และมีต้นทุนการผลิตที่ต่ำลง

4. การบริหารจัดการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ด้านการตลาดในภาพรวมอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณาเป็นรายชื่อ ทุกข้อมีความสำคัญอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก คือ มีการประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์ผ่านสื่อต่างๆ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ ฯ

เพื่อให้เป็นที่รู้จักสินค้า มีช่องทางการจัดจำหน่ายที่หลากหลาย เช่น เครือข่ายของกลุ่มธุรกิจชุมชน ร้านค้าชุมชน งานจัดงานแสดงสินค้าและซูปเปอร์มาร์เก็ต เป็นต้น มีการออกแบบบรรจุภัณฑ์ที่น่าสนใจ

5. การบริหารจัดการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ด้านเงินทุนในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ มีความสำคัญอยู่ในระดับมากที่สุด 1 ข้อ มีความสำคัญอยู่ในระดับมาก 4 ข้อ โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก คือ มีเงินทุนหมุนเวียนที่เพียงพอในการบริหารงานในกลุ่ม มีเงินทุนที่เพียงพอต่อการขยายกิจการ มีการบริหารจัดการเงินทุนของวิสาหกิจอย่างเป็นระบบและก่อให้เกิดผลประโยชน์ต่อชุมชน

6. การบริหารจัดการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ด้านการรายงานและการจัดทำรายงาน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ทุกข้อมีความสำคัญอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก คือ มีการจัดทำรายงานสรุปผลการดำเนินงานประกาศแจ้งให้สมาชิกทราบโดยทั่วถึง มีการจัดทำรายงานบัญชีรายรับ-รายจ่ายให้กลุ่มรับทราบอย่างสม่ำเสมอ มีการเข้าร่วมอบรมความรู้เกี่ยวกับการจัดทำบัญชี เพื่อให้ทราบผลการดำเนินงานที่ถูกต้อง

7. การบริหารจัดการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ด้านการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ มีความสำคัญอยู่ในระดับมากที่สุด 1 ข้อ มีความสำคัญอยู่ในระดับมาก 3 ข้อ โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก มีการขอความช่วยเหลือจากภาครัฐ เกี่ยวกับการตลาด แหล่งเงินทุน กระบวนการผลิต มีการเชิญนักวิชาการ บุคลากร ผู้เชี่ยวชาญมาให้ความรู้แก่วิสาหกิจชุมชน เข้าร่วมกิจกรรมที่ภาครัฐจัดขึ้นอย่างสม่ำเสมอ

การทดสอบประเภท ขนาด ของวิสาหกิจชุมชนที่แตกต่างกันมีแนวทางส่งเสริมและพัฒนาองค์ความรู้เพื่อเพิ่มศักยภาพการจัดการวิสาหกิจชุมชนอย่างยั่งยืนที่แตกต่างกัน

ประเภทกิจการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่แตกต่างกันมีแนวทางส่งเสริมและพัฒนาองค์ความรู้เพื่อเพิ่มศักยภาพการจัดการวิสาหกิจชุมชนอย่างยั่งยืนในภาพรวมไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ขนาดของกลุ่ม วิสาหกิจชุมชนที่แตกต่างกันมีแนวทางส่งเสริมและพัฒนาองค์ความรู้เพื่อเพิ่มศักยภาพการจัดการวิสาหกิจชุมชนอย่างยั่งยืนในภาพรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

อภิปรายผล

การศึกษาแนวทางส่งเสริมและพัฒนาองค์ความรู้เพื่อเพิ่มศักยภาพการจัดการวิสาหกิจชุมชนอย่างยั่งยืน: กรณีศึกษา กลุ่มวิสาหกิจชุมชนในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง สามารถอภิปรายผลโดยเรียงลำดับ 3 ลำดับแรกในประเด็นสำคัญดังต่อไปนี้

ด้านการตลาด มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากกว่าด้านอื่น รองลงมาด้านการวางแผน และด้านการบริหารจัดการ ทั้ง 3 ด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก อาจเนื่องมาจากหน่วยงานรัฐบาลได้มีการสนับสนุนส่งเสริมวิสาหกิจในเรื่องการตลาดโดยมีการสนับสนุนให้วิสาหกิจได้รับการอบรมในการจัดทำการตลาดอย่างต่อเนื่องมากขึ้น รวมถึงได้มีการจัดอบรมในเรื่องของการออกแบบผลิตภัณฑ์ที่เหมาะสม การพัฒนารูปแบบเพื่อให้ทันกับคู่แข่งและได้สนับสนุนการในเรื่องของการประชาสัมพันธ์สินค้า โดยการโฆษณาและการจัดพื้นที่แสดงสินค้าเพื่อให้วิสาหกิจได้ประชาสัมพันธ์สินค้าของตัวเอง เช่น การจัดงานมหกรรมแสดงสินค้าโอท็อป ในจังหวัดต่างๆ ที่มีวิสาหกิจร่วมด้วย รวมถึงมีการประชาสัมพันธ์สินค้าผ่านสื่อโทรทัศน์โดยการสนับสนุนของหน่วยงานต่างๆ นอกจากนี้ยังเพิ่มช่องทางการจัดจำหน่ายสินค้าไปยังต่างประเทศ โดยมีการจัดแสดงสินค้าของวิสาหกิจในงานของประเทศต่างๆ ภายใต้การส่งเสริมของคณะกรรมการส่งเสริมอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม ซึ่งจะสอดคล้องกับงานวิจัยของสำนักวิจัยเศรษฐกิจการเกษตร (2551) ศึกษาสภาพ การผลิต การตลาดดอกไม้ประดิษฐ์จากใบยางพาราของวิสาหกิจชุมชน 2) ศึกษาระดับศักยภาพ และปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนสู่ความเข้มแข็ง ผลการศึกษา พบว่า ด้านการผลิต ส่วนใหญ่ใช้วัตถุดิบจากธรรมชาติ คือ ใบยางพารา ซึ่งเป็นของสมาชิกเอง ในด้านแรงงานมีการใช้แรงงานจากสมาชิกกลุ่ม ส่วนเงินทุนนั้น ส่วนใหญ่ได้มาจากค่าหุ้นของสมาชิก ผลตอบแทนจากการผลิตดอกไม้ประดิษฐ์จากใบยางพาราเป็นร้อยละ 17.91 สำหรับด้านการตลาดนั้น พบว่า รูปแบบของผลิตภัณฑ์ยังไม่หลากหลาย เน้นการขายส่งให้กับพ่อค้าคนกลาง และมีการส่งเสริมการตลาดในหลายรูปแบบ เช่น การออกร้านและโฆษณาทางวิทยุส่วนโอกาสทางการตลาด พบว่า จุดแข็งที่สำคัญ คือ ความได้เปรียบด้านวัตถุดิบ และภาวะความเป็นผู้นำของกลุ่ม จุดอ่อนที่สำคัญคือ อุปกรณ์ขาดความทันสมัย และส่วนแบ่งด้านตลาดมีน้อย โอกาสที่สำคัญคือ กระแสนิยมในการใช้ผลิตภัณฑ์ที่ผลิตจากวัสดุธรรมชาติ จำนวนคู่แข่งยังมีไม่มากส่วนอุปสรรคที่สำคัญ คือ ขาดการรับรองมาตรฐานสินค้าจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และรายได้ของประชากรยังอยู่ในระดับต่ำ ผลการศึกษาระดับศักยภาพของวิสาหกิจชุมชน พบว่า ระดับศักยภาพหรือ ระดับความเข้มแข็งอยู่ในระดับดี แต่เมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน ระดับศักยภาพที่อยู่ในระดับดีมี 3 ด้าน คือ ด้านทิศทางของวิสาหกิจชุมชน ด้านการบริหารตลาด และด้านการบริหารสมาชิก ส่วนที่เหลืออีก 4 ด้านคือ การวางแผนดำเนินงาน การจัดการสินค้าและบริการ ด้านจัดการความรู้และข้อมูลข่าวสารและด้านผลลัพธ์การดำเนินงาน ดังนั้น วิสาหกิจชุมชนควรใช้วัตถุดิบอย่างอื่นผลิตทดแทนใบยางพาราในช่วงที่ขาดแคลน และตรวจสอบสภาพวัตถุดิบคือใบยาง ไม่ควรนำใบยางอ่อนมาใช้ในการผลิต ส่วนด้านการตลาดควรมีการฝึกอบรมสมาชิกกลุ่มเพื่อพัฒนาทักษะและรูปแบบ

ใหม่ๆ อย่างสม่ำเสมอ เพิ่มช่องทางการจำหน่ายให้มากขึ้น ภาครัฐควรจัดหาสถานที่แน่นอนในการจำหน่ายสินค้า รวมทั้งพัฒนาระดับศักยภาพที่เป็นข้อต่อให้มีระดับดีขึ้น โดยการวางแผนการดำเนินงานและพัฒนาความแตกต่างของผลิตภัณฑ์ให้ต่างจากผู้ผลิตรายอื่น

ด้านการวางแผน หน่วยงานต่างๆ ได้สนับสนุนการให้ความรู้ด้านการวางแผนงานอย่างเป็นระบบมีการกำหนดเป้าหมายในการดำเนินงานอย่างชัดเจนขึ้น โดยมีการออกเป็นคู่มือการจัดทำโครงการแผนปฏิบัติงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมประจำปี 2558 (สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม, 2558) โดยการประสานงานร่วมกับหน่วยงานของส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ และรัฐวิสาหกิจที่เกี่ยวข้อง หรือองค์การเอกชน เพื่อส่งเสริมวิสาหกิจของประเทศสามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ก่อให้เกิดการบูรณาการร่วมกับหน่วยงานต่างๆ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของวิสาหกิจ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของจักรพันธ์ โสมะเกษตริณ (บทคัดย่อ : 2555) ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาศักยภาพการบริหารการผลิต กลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดศรีสะเกษ พบว่า แนวทางการเพิ่มศักยภาพการบริหารการผลิตกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในด้านของปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพการบริหารการผลิตกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดศรีสะเกษ เมื่อเรียงตามลำดับพบว่า ปัจจัยด้านการควบคุม ด้านการวางแผน ด้านการประสานงาน ด้านการตลาด ด้านการผลิต ด้านการบังคับบัญชา ด้านการเงิน การบัญชี ด้านการจัดองค์การ ส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพการบริหารการผลิตกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดศรีสะเกษ กล่าวคือเมื่อปัจจัยการบริหารจัดการทั้ง 8 ด้านเพิ่มขึ้น จะทำให้อัตราการเพิ่มผลผลิตกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดศรีสะเกษ เพิ่มขึ้นด้วยตามลำดับ โดยมีประสิทธิภาพการพยากรณ์ศักยภาพการบริหารการผลิตกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดศรีสะเกษ ถึงร้อยละ 97.60

ด้านการบริหารจัดการ มีการส่งเสริมการบริหารจัดการกลุ่มตามยุทธศาสตร์ อย่างต่อเนื่องในเรื่องของการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชน เพื่อการพึ่งตนเอง เช่น ให้มีการพัฒนาการวิสาหกิจชุมชนและเครือข่ายชุมชนอย่างสัมพันธ์กัน และให้มีการบริหารจัดการเชื่อมโยงวิสาหกิจชุมชนโดยการจัดทำเป็นศูนย์คลัสเตอร์ภายใต้ระบบเศรษฐกิจชุมชน นอกจากนี้ยังมีการเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้ในการบริหารจัดการของวิสาหกิจชุมชนโดยการให้สมาชิกเข้ามามีส่วนร่วมเพื่อแสดงความคิดเห็น รวมถึงการแบ่งแยกหน้าที่อย่างชัดเจนเพื่อให้การทำงานเป็นระบบและสามารถทำให้กลุ่มเข้มแข็งได้มากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จตุภูมิ จิตต์ประเสริฐ (บทคัดย่อ : 2554) ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการบริหารจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ความต้องการการส่งเสริมการบริหารจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจากหน่วยงานภาครัฐ และแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ผลการวิจัยพบว่าในการดำเนินงานตามแนวคิดกระบวนการจัดการเชิงกลยุทธ์ โดยเริ่มจากการประเมินสภาพแวดล้อมภายนอก และภายในของการบริหารจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน นำไปสู่การค้นพบจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคของการบริหารจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน เพื่อใช้กำหนดกลยุทธ์ และการพัฒนากระบวนการบริหารจัดการ ได้แก่ การวางแผนงาน การจัดองค์การ การขึ้นนำ และการควบคุมงาน การบริหารจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชนอย่างยั่งยืนต่อไป

ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการรายงานและการจัดทำรายงาน ซึ่งจากผลการสำรวจนั้นในเรื่องการจัดทำรายงานความก้าวหน้าของงานที่ได้รับมอบหมายยังขาดความต่อเนื่อง อาจเป็นเหตุผลจากกลุ่มยังขาดความรู้ความเข้าใจในการจัดทำบัญชีที่ดี มีการใช้เงินทุนหมุนเวียนปะปนไปกับค่าใช้จ่ายส่วนตัว จึงทำให้ไม่ทราบต้นทุนที่แท้จริงในการดำเนินงาน ซึ่งวิสาหกิจส่วนใหญ่ยังลงบันทึกบัญชีด้วยมือ ทำตามความเข้าใจส่วนตัวมากกว่าการนำระบบบัญชีแบบคอมพิวเตอร์มาใช้ รายงานทางบัญชีที่ได้ ออกมาจึงยังไม่ถูกต้องตามหลักการทำบัญชีที่รองรับโดยทั่วไป จึงทำให้การรายงานผลการดำเนินงานไม่ต่อเนื่องและไม่ถูกต้องและไม่สามารถทราบผลการดำเนินงานที่แท้จริงของวิสาหกิจได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ขวัญชนก น่านนิมิตกุลชัย (บทคัดย่อ : 2556) ได้ศึกษาแนวปฏิบัติและปัญหาอุปสรรคในการจัดทำบัญชีของผู้ทำบัญชีวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดสกลนครที่เข้าร่วมโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ เพื่อเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขข้อบกพร่องและนำไปสู่การพัฒนาต้นแบบระบบบัญชีสำหรับวิสาหกิจชุมชนที่เหมาะสม โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการสำรวจ ภาพรวมจากการสำรวจพบว่า ผู้ทำบัญชีวิสาหกิจชุมชนส่วนมากมีแหล่งความรู้ในการจัดทำบัญชีจากการฝึกอบรม ส่วนใหญ่ยังเลือกวิธีการจดบันทึกบัญชีด้วยมือตามความเข้าใจส่วนตัวมากกว่าการนำระบบคอมพิวเตอร์มาทำฐานข้อมูลการบัญชี งานบัญชีที่ได้จึงไม่ถูกต้องตามหลักการบัญชีที่รับรองโดยทั่วไปและไม่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ทางธุรกิจได้ ปัญหาหลักในการจัดทำบัญชีของผู้ทำบัญชีวิสาหกิจชุมชนในกลุ่มสำรวจคือ การขาดทักษะความรู้พื้นฐานด้านการบัญชีและความไม่เป็นเอกภาพของหน่วยงานทั้งหลายที่เข้ามาเกี่ยวข้อง กล่าวคือมีการให้ความรู้และเผยแพร่รูปแบบการทำบัญชีที่หลากหลายตามความถนัดของหน่วยงาน โดยมักไม่สอดคล้องกับพื้นฐานและความต้องการของผู้ใช้ นอกจากนี้ยังขาดกฎและข้อบังคับและผู้รับผิดชอบติดตามการรายงานทางการเงินของโครงการ เป็นเหตุให้เกิดความสับสนจนเกิดข้อผิดพลาดและไม่ให้ความสำคัญต่อกงานบัญชีในที่สุด ในขณะที่ปัจจัยส่งเสริมที่จำเป็นคือการจัดตั้งศูนย์ให้คำปรึกษาทางการบัญชีเพื่อทำหน้าที่ให้การอบรมเผยแพร่ความรู้ที่เหมาะสมต่อแต่ละชุมชน

ข้อเสนอแนะ

แนวทางส่งเสริมและพัฒนาองค์ความรู้เพื่อเพิ่มศักยภาพการจัดการวิสาหกิจชุมชนอย่างยั่งยืน : กรณีศึกษา กลุ่มวิสาหกิจชุมชนในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะดังนี้

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลวิจัยไปใช้ประโยชน์

การบริหารจัดการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนด้านการตลาดอยู่ในระดับมากกว่าด้านอื่น ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการบริหารงานของกลุ่มวิสาหกิจได้มีการวางแผนการตลาดได้เป็นอย่างดีวิสาหกิจชุมชนเป็นกิจการของชุมชนเกี่ยวกับการผลิตสินค้า การให้บริการ ที่ดำเนินการโดยกลุ่มบุคคลที่มีความผูกพัน มีวิถีชีวิตร่วมกันในแต่ละพื้นที่และรวมตัวกันประกอบกิจการ โดยมุ่งเน้นการจัดการทุนของชุมชน การพัฒนาความสามารถในการจัดการ ในด้านการดำเนินงาน ด้านการผลิต ด้านการตลาด และด้านเงินทุน อีกทั้งปัจจัยแห่งความสำเร็จของกลุ่มมาจากการจัดการกลุ่มการมีส่วนร่วมของ

สมาชิกในกลุ่ม การเรียนรู้ของสมาชิกกลุ่ม ระบบข้อมูลข่าวสาร การได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านเครือข่าย ซึ่งองค์ประกอบเหล่านี้เป็นปัจจัยที่สำคัญที่จะทำให้เกิดศักยภาพการจัดการวิสาหกิจชุมชนอย่างยั่งยืนของกลุ่มวิสาหกิจในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง เพื่อให้กลุ่มวิสาหกิจมีความพร้อมที่จะพัฒนาสำหรับการแข่งขันทางการค้าในอนาคตและชุมชนมีศักยภาพพึ่งตนเองได้

ส่วนการบริหารจัดการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนด้านการรายงานและการจัดทำรายงานอยู่ในระดับที่น้อยกว่าด้านอื่น ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการบริหารจัดการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนยังมีการบริหารงานด้านการรายงานยังไม่ดีเท่าที่ควร ดังนั้นควรมีหน่วยงานสนับสนุนในเรื่องของการจัดทำรายงานทางการเงินอย่างต่อเนื่องให้มากขึ้น ซึ่งปัจจุบันหน่วยงานได้มุ่งเน้นในเรื่องของการตลาด การบริหารจัดการ การวางแผน จึงทำให้การส่งเสริมด้านบัญชีอย่างต่อเนื่อง รวมถึงเพิ่มการส่งเสริมเรื่องของการจัดทำระบบบัญชีที่โปร่งใส สร้างจิตสำนึกและแนวทางการปฏิบัติของบุคลากร เพื่อเพิ่มศักยภาพรอบด้านของวิสาหกิจชุมชนให้พึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาตัวแปรอื่นๆ เพิ่มเติมเกี่ยวกับแนวทางส่งเสริมและพัฒนาองค์ความรู้เพื่อเพิ่มศักยภาพการจัดการวิสาหกิจชุมชนอย่างยั่งยืน : กรณีศึกษา กลุ่มวิสาหกิจชุมชนในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง เพื่อเพิ่มพูนความรู้ ที่จะเป็นประโยชน์กับกลุ่มวิสาหกิจชุมชน
2. ควรมีการศึกษาเรื่องปัจจัยแรงจูงใจที่ส่งเสริมและพัฒนาองค์ความรู้เพื่อเพิ่มศักยภาพการจัดการวิสาหกิจชุมชนอย่างยั่งยืน : กรณีศึกษา กลุ่มวิสาหกิจชุมชนในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง

รายการอ้างอิง

- กรมการพัฒนาชุมชน,เอกสารแนวคิด แนวทาง และกรณีตัวอย่างการดำเนินงานศูนย์ประสานงานเครือข่ายองค์กรชุมชน,กรุงเทพฯ : สำนักส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพชุมชนกรมการพัฒนาชุมชน, 2557
- ขวัญชนก ห่านนิมิตกุลชัย,แนวปฏิบัติและปัญหาในการจัดทำบัญชีของผู้ทำบัญชีวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดสกลนคร,มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์; สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา; กระทรวงศึกษาธิการ, กรุงเทพฯ,2556
- จตุภูมิ จิตต์ประเสริฐ,แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชนอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี,วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการทั่วไป,มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี,2554
- จักรพันธ์ โสมะเกษตริน,แนวทางการพัฒนาศักยภาพการบริหารการผลิต กลุ่มวิสาหกิจชุมชนใน

จังหวัดศรีสะเกษ, มหาวิทยาลัยศรีสะเกษ, 2555

จำเนียร บุญมาก, วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม(SME's) กับการพัฒนาเศรษฐกิจของไทย, แม่
โจ้ปริทัศน์, 1(6), 80-83, 2555

สำนักวิจัยเศรษฐกิจการเกษตร สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนสู่ความ
เข้มแข็ง : กรณีดอกไม้ประดิษฐ์จากใบยางพารา, กรุงเทพฯ : สำนัก, 2551

สำนักส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน กรมการพัฒนาชุมชน, แนวทางการดำเนินงานโครงการส่งเสริม
กระบวนการประชาชนและวิสาหกิจชุมชน ตามโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ประจำปี
2548, กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย กรุงเทพฯ. 2555

สำนักสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม, <http://www.sme.go.th/th>, ออนไลน์,
สืบค้นเมื่อวันที่ 20 ตุลาคม 2558

สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและ
สหกรณ์, คู่มือการจัดทะเบียนวิสาหกิจและเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน, สำนักพัฒนาการถ่ายทอด
เทคโนโลยี กรมส่งเสริมการเกษตร, 2554

Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. Determining Sample Size for Research Activities.
Educational and Psychological Measurement, 30(3), pp. 607-610, 1970

Laudon, Kenneth C. and Laudon, Jane P., Management information systems: Managing the
digital Firm. 7 th (ed) Upper Saddle River, N.J.: Prentice Hall, 2002

Starkey, Paul. Networking for development. London: International Forum for Rural
Transport and Development, 1997.

